

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: Hvad gamle Johanne fortalte

Citation: Andersen, H. C.: "Hvad gamle Johanne fortalte", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. V kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 180. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr05val-shoot-workid85177/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. V kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Hvad gamle Johanne fortalte. [1]

Vinden suser i det gamle Piletræ! [3]

Det er som hørt man en Sang; Vinden synger den, Træet fortæller den. Forstaaer Du den ikke, spørg da den gamle *Johanne* i Fattighuset, hun veed Besked, hun er barnefødt her 5 i Sognet.

For Aaringer tilbage, da Kongeveien endnu laa her, var Træet allerede stort og mærkbart. Det stod, hvor det staaer endnu, ud for Skrædderens hvidtede Bindingsværks Huus tæt op til Køret, som den Gang var saa stort, at Qvæget blev vandet 10 her, og hvor i den varme Sommer de smaa Bønderdrengene løb nøgne om og pjaskede i Vandet. Tæt op under Træet var reist af hugne Steen en Milepæl; nu er den falden om, Brombærgrene groe hen over den.

Hiinsides den rige Gaardmandsgaard blev den nye Kongevei 15 lagt, den gamle blev Markvei, Køret en Pyt, overgroet med Andemad; dumpede en Frø ned, skiltes det Grønne ad og man saas det sorte Vand; rundt om groede og groe Muskedonnere, Bukkeblade og gule Iris.

Skrædderens Huus blev gammelt og skjævt, Taget en Mist- [4] bæk for Mos og Huusløg; Dueslaget faldt sammen, og Stæren byggede der; Svalerne hængte Rede ved Rede paa Husets Gavl og hen under Taget, ret som var her en Lykkens Bo.

Det var her engang; nu var der blevet eensomt og stille. Ene

f Ny Kgl. Saml. 2889, 2°. (*Kgl. Bibl. Ms. phot. 112, 2°*). 2 freideds ark koncept, 4°. Fra 182, 11 og der til 185, 34 viste sig samt fra 185, 34 tog over til 192, 18 i Fattighuset.

k Collin 38, 4° JV: 124. 10 bl. retus renskrift.

r Jean Hersholt Collection, MS 11, (*Kgl. Bibl. Ms. phot. 166, 4°*). 8 bl. renskrift med frøsmæld hånd, overskrift og enkelte rettelser egenhændige.

A NHH 10-72 s. 1-22 (*Bibl. 1024*).

B EHF E-74 s. 328-31 m. 6 ill. 187, 46 U(6) er indtegnet i en ill.

1 egenhændig titel m. undertitel En Historie af Hans Christian Andersen r. 23 cu] et kr.

og villiedvask levede derinde »sølle *Rasmus*, som de kaldte ham; han var født her, han havde leget her, han havde sprunget over Mark og Gjerde, pjasket som Lille i det aabne Kær, klartret op i det gamle Træ.

5 Det løftede med Pragt og Deilighed sine store Grene, som det løfter dem endnu, men Stormen havde allerede vredet Stammen lidt og Tiden givet det en Revne, nu har Veir og Vind lagt Jord i Revnen, der voxer Græs og Grønt, ja et lille Rønne-bærtræ har der plantet sig selv.

10 Naar i Vaar Svalerne kom, fløj de om Træ og om Tag, de klinede og bødede paa deres gamle Reder, sølle *Rasmus* lod sin Rede staae og falde, som den vilde; han hverken klinede eller støttede den: »hvad kan det hjælpe!« var hans Mundheld, og det var ogsaa hans Faders.

15 Han blev i sit Hjem, Svalerne fløj derfra, men de kom igjen, de troe Dyr. Stæren fløj, den kom igjen og fløitede sin Sang; engang forstod *Rasmus* at fløite omkap med den, nu hverken fløitede eller sang han.

Vinden susede i det gamle Piletræ, den suser endnu, det er 20 som hørte man en Sang; Vinden synger den, Træet fortæller den; forstaaer Du den ikke, spørg da gamle *Johanne* i Fattighuset, hun veed Besked, hun er klog paa gammel Færd, hun er som en Krønikebog, med Opskrift og gamle Minder.

Da Huset var nyt og godt, flyttede Landsbyskrædderen *Ivar* 25 *Øls* berind med sin Kone *Maren*; stræbsomme, hæderlige Folk begge to. Gamle *Johanne* var den Gang et Barn, hun var Datter af Træskomanden, en af de Fattigste i Sognet. Mangt et godt Smørrebrød fik hun af *Maren*, der ikke havde Savn paa Føden; hun stod sig godt med Herskabsfruen, altid lød hun 30 og var glad, hun lod sig ikke forknytte, sin Mund brugte hun, men ogsaa sine Hænder; hun førte Synaalen ligesaa rapt som Munden, og passede dertil sit Huus og sine Børn; de vare nær ved Dusinet, hele elleve, den Tolvte udeblev.

»Fattigfolk har altid Reden fuld af Unger!« brummede 35 Herremanden, »kunde man drukne dem som Kattekillinger, og kun beholde Een eller To af de stærkeste, saa var det mindre Ulykke!«

»Gud forbarme sig!« sagde Skrædderkonen. »Børn er dog en Guds Velsignelse; de ere Fornøielsen i Huset. Hvert Barn 40 er et Fadervor meer! Er det trangt og man har mange Munde at sørge for, saa spænder man sig stærkere an, finder paa Raad

32 Munden] Manden kr.

og Gjerning i al Skikkelighed, Vor Herre slipper ikke, naar vi ikke slippe!»

Herregaardsfruen gav hende Medhold, nikkede venligt og klappede *Maren* paa Kinden; det havde hun mange Gange gjort, ja kysset hende med, men da var Fruen et lille Barn, 5 og *Maren* hendes Barnepige. De To holdt af hinanden, og det [6] Sindelag slap ikke.

Hvert Aar, ved Juletid, kom fra Herregaarden Vinterforraad til Skrædderens Huus: en Tønde Meel, et Sviin, to Gæs, en Fjerding Smør, Ost og Æbler. Det hjalp der paa Spisekammeret. 10 *Ivar Ølse* saae da ogsaa ret fornøjet ud, men kom dog snart igjen med sit gamle Mundheld: »Hvad kan det hjælpe!»

Beent og net var der i Huset, Gardiner i Vinduerne og Blomster med, baade Nellike og Balsamine. Navneklud hang i Skilderi-Ramme og tæt ved hang et »Bindebrev« paa Riim, det 15 havde *Maren Ølse* selv digtet; hun vidste hvorledes Rimene fge sig. Hun var næsten lidt stolt af Familienavnet »Ølse«, det var det eneste Ord i det danske Sprog, der rimede paa *Pølse*. »Det er dog altid at have Noget forud for Andre!» sagde hun og loe. Altid bevarede hun sit gode Humeur, aldrig sagde hun 20 som Manden: »Hvad kan det hjælpe!» Hendes Mundheld var: »Hold paa Dig selv og Vor Herre!» Det gjorde hun og det holdt det Hele sammen. Børnene trivedes, voxte ud over Reden, kom vidt om og artede sig vel. *Rasmus* var den Mindste; han var saa deilig et Barn, at en af de store Skildermalere inde 25 i Staden laante ham til at male af, og det saa nøgen, som han var kommen til denne Verden. Det Billed hang nu paa Kongens Slot, der havde Herregaardsfruen seet det og kjendt lille *Rasmus*, uagtet han ikke havde Klæder paa.

Men nu kom den tunge Tid. Skrædderen fik Værk i begge [7] Hænder, der satte sig store Knuder, ingen Doctor kunde hjælpe, ikke engang den kloge *Stine*, som »doctorerede».

»Man maa ikke forknyttes!» sagde *Maren*. »Det hjælper aldrig at henge med Hovedet! nu have vi ikke længer Faders 30 to Hænder til Medhjelp, jeg maa da see at bruge mine des flinkere. Lille *Rasmus* kan ogsaa føre Naalen!»

Han sad allerede paa Bordet, fløitede og sang, han var en lystig Dreng.

Hele Dagen skulde han ikke sidde der, sagde Moderen, det var Synd mod det Barn; lege og springe skulde han ogsaa. 40

11. men kom dog snart igjen] uagtet han snart kom kr, r. t. men kom dog snart igjen k. 37 allerede] nok saa flink kr, r. s. allerede k.

Træskomandens *Johanne* var hans bedste Legeskammerat; hun var af endnu mere Fattigfolk, end *Rasmus*. Kjøn var hun ikke; barbenet gik hun; Klæderne hang i Laser. Ingen havde hun til at hjælpe paa dem, selv at gjøre det faldt hende ikke ind; hun var Barn, og glad som en Fugl i Vor Herres Solskin.

Ved den steeneiste Milepæl, under det store Piletræ, legede *Rasmus* og *Johanne*.

Han havde høje Tanker; han vilde engang blive en fiin Skrædder og boe inde i Staden, hvor der var Mestere, der havde ti Svende paa Bordet, det havde han hørt af sin Fader; der vilde han være Svend, og der vilde han blive Mester, og saa skulde *Johanne* komme og besøge ham; og forstod hun da at koge, skulde hun lave Maden til dem Allesammen og have sin egen Storstue.

[8] *Johanne* turde ikke rigtig troe derpaa, men *Rasmus* troede at det nok vilde skee.

Saa sad de under det gamle Træ, og Vinden susede i Grene og Blade, det var som om Vinden sang og Træet fortalte.

I Efteraaret faldt hvert eneste Blad, Regnen dryppede fra de nøgne Grene.

»De grønnes igjen!« sagde Mo'er *Ølse*.

»Hvad kan det hjælpe!« sagde Manden. »Nyt Aar, ny Sorg for Udkommet!«

»Spisekammeret er fyldt!« sagde Konen. »Det kunne vi takke vor gode Frue for. Jeg er ved Helsen og har gode Kræfter. Det er syndigt af os at klage!«

Julen over blev Herskabet i deres Gaard paa Landet, men i Ugen efter Nytaar toge de ind til Staden, hvor de tilbragte Vinteren i Glæde og Fornøjelse; de kom til Bal og Høitid hos Kongen selv.

Fruen havde faaet to kostelige Kjoler fra Frankrig; de vare af et saadant Tøj, et saadant Snit og en Syning, at *Maren Skredders* aldrig havde seet slig Herlighed. Hun udbød sig ogsaa hos Herskabsfruen, at hun turde komme op paa Gaarden med sin Mand, at han ogsaa kunde see de Kjoler. Sligt blev nok aldrig seet af en Landsbyskrædder, sagde hun.

Han saae dem og havde ikke Ord at sige før han kom hjem, og hvad han sagde, var kun, hvad han altid kom med: »hvad kan det hjælpe!« og denne Gang blev hans Ord til Sandhed.

[9] Herskabet kom til Byen; Baller og Lystighed begyndte derinde, men i al den Herlighed døde den gamle Herre og Fruen

[8] selv) herefter sideskifte men ikke indrykning fkr.

kom slet ikke i de stadselige Klæder. Hun var saa sorrigfuld, og klædt fra Hals til Taa i sort, tæt Sørgklædning; ikke saameget som en hvid Strimmel var at see; alle Tjenestefolkene vare i Sort, selv Stadskarreten blev overtrukken med sort, fiint Klæde. 5

Det var en isnende Frostnat, Sneen lyste, Stjernerne blinkede; den tunge Rustvogn kom med Liget fra Staden til Herregaards-Kirken, hvor det skulde sættes i Slægtens Familie-Begravelse. Forvalteren og Sognefogeden holdt ridende med Fakler foran Kirkegaards-Laagen. Kirken var oplyst og Præsten stod i 10 den aabne Kirkedør og tog mod Liget. Kisten blev baaren op i Choret, hele Menigheden fulgte. Præsten talte, en Psalme blev sunget; Fruen var med i Kirke, hun var kjørt derhen i den sortbetrucked Stadskarreet, den var sort indepi og sort udenpaa, 15 en saadan var aldrig før seet der i Sognet.

Om al den Sorgens Stads blev der talt hele Vinteren, ja det var »Herremands-Begravelse.«

»Der saae man, hvad den Mand betød!« sagde Sognets Folk. »Han var høibaaren født og han blev høibaaren begravet!« 20

»Hvad kan det hjælpe!« sagde Skrædderen. »Nu har han hverken Liv eller Gods. Vi have dog den ene Deel!«

»Tal dog ikke saadanne Ord!« sagde *Maren*, »han har det evige Liv i Himmeriges Rige!«

»Hvem har sagt Dig det? *Maren!*« sagde Skrædderen. »Død [10] Mand er god Gjødning! men den Mand her, var vist for fornem selv til at gjøre Gavn i Jorden, han skal ligge i Graveapel!«

»Tal dog ikke saa ugudeligt!« sagde *Maren*. »Jeg siger Dig igjen: han har det evige Liv!«

»Hvem har sagt Dig det? *Maren!*« gjentog Skrædderen. 30

Og *Maren* kastede sit Forklæde over lille *Rasmus*; han maatte ikke høre den Tale.

Hun bar ham over i Tørvehuset og græd.

»Den Tale, Du hørte derovre, lille *Rasmus*, det var ikke din Faders, det var den Onde, der gik igjennem Stuen og tog din 35 Faders Mæle! Læs dit Fadervor! Vi ville Begge læse det!« Hun foldede Barnets Hænder.

»Nu er jeg glad igjen!« sagde hun. »Hold fast paa Dig selv og Vor Herre!«

Sørgesaaret var tilende, Enkefruen gik klædt i halv Sorg, hun 40 bar heel Glæde i Hjertet.

14 den var sort . . . udenpaa] mgl. f, sort . . . udenpaa i kile k, mgl. r.

Der blev ymtet om, at hun havde faaet en Beiler, og allerede tænkte paa Bryllup. *Maren* vidste Noget derom, og Præsten vidste lidt meer.

Palme-Søndag, efter Prædiken, skulde der lyses til Ægteskab for Enkefruen og hendes Troløvede. Han var Pølehugger eller Billedtugger, Navnet paa hans Bestilling vidste man ikke ret, den Gang var *Thorvaldsen* og hans Konst endnu ikke ret i Folkemunde. Den nye Herregaards-Mand var ikke høiadelig, [11] men dog en meget stedselig Mand; han var En, der var Noget, 10 som Ingen forstod, sagde de, han huggede Billeder, var dygtig i sin Gjerning, ung og kjøn.

»Hvad kan det hjælpe!« sagde Skrædder *Ølse*.

Palme-Søndag blev Ægteskabet lyst fra Prædikestolen, derpaa fulgte Psalmesang og Altergang. Skrædderen, hans Kone og 15 lille *Rasmus* vare i Kirken. Foreldrene gik til Alters, *Rasmus* sad i Kirkestolen, han var ikke endnu confirmeret. Det havde i den sidste Tid skortet paa Klæder i Skrædderens Huus; de gamle, de havde, vare blevne vendte og vendte igjer, syede og lappede; nu vare de alle Tre i nye Klæder, men sort Tøi som 20 til en Begravelse, de vare klædte i Overtrækket fra Sørgekarretten. Manden havde faaet Frakke og Buxer heraf, *Maren* en høihalset Kjole og *Rasmus* en heel Klædning til at voxer i til Confirmationen. Der var taget baade det udvendige og indvendige Tøi af Sørgekarretten. Ingen behøvede at vide, hvad 25 Æet før havde været brugt til, men Folk fik det dog snart at vide, den kloge Kone *Stine* og et Par andre ligessa kloge Koner, som ikke levede af deres Klogskab, sagde, at de Klæder vilde bringe Sot og Syge i Huset, »man tør ikke klæde sig i Liigkarreet uden for at kjøre til Graven.«

30 Træskomandens *Johanne* græd, da hun hørte den Tale; og da det nu traf sig, at fra den Dag skrantede Skrædderen meer og meer, saa vilde det nok vise sig, hvem det kom til at gaae ud over.

Og det viste sig.

[12] Første Søndag efter Trinitatis døde Skrædder *Ølse*, nu var *Maren* ene om at holde paa det Hele; hun holdt paa det, paa sig selv og Vor Herre.

Aaret efter stod *Rasmus* til Confirmation; nu skulde han til Staden i Lære hos en Stor-Skrædder, rigtignok ikke med tolv 40 Svende paa Bordet, men med een; lille *Rasmus* kunde regnes

16 ikke endnu] endnu ikke Ir, ikke endnu A, endnu ikke B. 23 og] og det B. 26 kloge Kone] kloge i SS 29-76, *Dix* 7 377.

for en halv; glad var han, fornøjet saae han ud, men *Johanne* græd, hun holdt mere af ham end hun selv vidste. Skrædder-konen blev i det gamle Huus og fortsatte Professionen.

Paa den Tid var det, at den nye Kongevei blev aabnet; den gamle, forbi Piletræet og Skrædderens, blev Markvei, Køret 5 vakte til, der lagde sig Andemad han over den Pyt Vand, der var tilbage; Milepælen faldt om, den havde ikke Noget at staae for, men Træet holdt sig kraftigt og kjønt; Vinden susede i Grene og Blade.

Svalerne fløj bort, Stæren fløj bort, dog de kom igjen i Vaa- 10 ren, og da de nu fjerde Gang vendte tilbage, kom ogsaa *Rasmus* til sit Hjem. Han havde bestaaet sit Svendestykke, var en kjøn, men spinkel Karl; nu vilde han søge sin Randsæl, see fremmede Lønde; dertil stod hans Hu. Men hans Moder holdt paa ham; Hjemmet var dog bedst! alle de andre Børn vare 15 spredte om, han var den Yngste, Huset skulde være hans. Arbejde kunde han fuldtop faae, naar han vilde tage om paa Eggen, være reisende Skrædder, sye fjorten Dage i den Gaard, og fjorten Dage i den. Det var ogsaa at reise. Og *Rasmus* fulgte sin Moders Raad. 20

Saa sov han igjen under Fjødehusets Tag, sad igjen under 13] det gamle Piletræ og hørte det suse.

Godt saae han ud, fløite kunde han som en Fugl, og synge nye og gamle Viser. Velseet var han paa de store Gaarde, især hos *Klaus Hansens*, den næstrigste Bonde i Sognet. 25

Datteren *Elsæ* var som den deiligste Blomst at see, og hun loe altid; der var jo Folk, som vare saa slumme at sigs, at hun loe bare for at vise sine smukke Tænder. Lattermild var hun og altid i Humeur til at gjøre Narrestreger; Alt klædte hende.

Hun blev kjær i *Rasmus* og han blev kjær i hende, men Ingen 30 af dem sagde det med rene Ord.

Saa gik han og blev tungsindig; han havde mere af sin Faders Sind end af sin Moders. Humeuret kom kun, naar *Elsæ* kom, saa loe de begge To, skjentedes og gjorde Narrestreger, men uagtet der var god Leilighed, sagde han dog ikke 35 et isønligt Ord om sin Elskov. »Hvad kan det hjælpe!« var hans Tanke, »Forældrene see efter Velstand for hende, og den har jeg ikke; klogeat var det at tage bort herfra!« men han kunde ikke komme fra Gaarden, det var som om *Elsæ* havde en Træs fast i ham, han var som en afrettet Fugl for hende, han sang 40 og fløitede til hendes Behag og efter hendes Villie.

7 den ... for] i kilde k, mgt. r. 16 spredte] spredt B.

Johanne, Træskomandens Datter, var Tjenesteqvinde der paa Gaarden, ansat til ringe Gjærning; hun kjørte Melkevognen ud paa Marken, hvor hun med de andre Piger malkede [14] Køerne, ja Gjødning maatte hun ogsaa kjøre, naar det gjordes
5 behov. Hun kom ikke op i Storstuen og saa ikke meget til *Rasmus* eller *Else*, men det hørte hun, at de To vare saa godt som Kjærestefolk.

»Der kommer *Rasmus* ind til Velstand!» sagde hun. »Det kan jeg unde ham!» Og hendes Øine bleve ganske vaade, her
10 var da ikke Noget at græde over!

Der var Marked i Staden; *Klaus Hansen* kjørte derind og *Rasmus* var med, han sad ved Siden af *Else*, baade ud og hjem. Han var betagen af *Elskov*, men derom sagde han ikke et Ord.

»Han maa dog sige Noget til mig om den Sag!» mente Pige-
15 barnet, og deri havde hun Ret. »Vil han ikke tale, skal jeg nok skræmme ham op!»

Og snart taltes der i Gaarden om, at den rigeste Gaardmand i Sognet havde friet til *Else*, og det havde han, men Ingen vidste, hvilket Står hun havde givet.

20 Tankerne snurrede om i Hovedet paa *Rasmus*.

En Aften satte *Else* en Guldring paa sin Finger, og spurgte saa *Rasmus*, hvad det betød.

»Forlovelse!» sagde han.

»Og med hvem troer Du?» spurgte hun.

25 »Med den rige Gaardmand!» sagde han.

»Der traf Du det!» sagde hun, nikkede og smuttede bort.

Men han smuttede ogsaa bort, kom hjem i sin Moders Huns som et forvildet Menneske, snørede sin Randsel. Ud i den vide Verden vilde han; det hjalp ikke Moderen græde.

[15] Han skar sig en Stok af den gamle Pille, han fløitede, som var han i godt Humour, han skulde ud at see Alverdens Herlighed.

»Det er for mig til stor Bedrøvelse!» sagde Moderen. »Men for Dig er det vel det Rigtigste og Bedste at komme afsted, saa
30 maa jeg finde mig i det. Hold paa Dig selv og Vor Herre, saa faaer jeg Dig nok glad og fornøjet igjen!»

Han gik ad den nye Landevei, der saa han *Johanne* komme kjørende med et Læs Gjødning, hun havde ikke bemærket ham, og han vilde ikke sees af hende; bag Grøfte-Hækken satte han sig, der var han skjult – og *Johanne* kjørte forbi.

40 Ud i Verden gik han, Ingen vidste hvorhen, hans Moder tænkte, han kommer vel hjem igjen før Aar er omme; nu faaer

28 forvildet] k, forvivlet; r. 38 hende] hende, ikke tale med hende kr.

han. Nyt at see, Nyt at tænke paa, kommer saa i de gamle Føl-
der, de kunne ikke stryges ud med noget Persejern. Han har
lidt for meget af sin Faders Sind, jeg saae hellere at han havde
mit, stakkels Barn! men han kommer nok hjem, han kan ikke
give Slip paa mig og Huset!»

Moderen vilde vente Aar og Dag; *Elses* ventede kun en Maan-
ned, saa gik hun hemmeligt hen til den kloge Kone *Stine*
Madsdatter, som kunde »doctorere«, spaae i Kort og Kaffe og
vidste mere end sit »Fadervord«. Hun vidste da ogsaa, hvor
Rasmus var, det læste hun i Kaffegrundet. Han var i en frem-
med Stad, men Navnet paa den kunde hun ikke læse. Der var
i den Stad Soldater og yndelige Jomfruer. Hans Tanker laae
til at tage Musketten eller en af Jomfruerne.

Det kunde *Elses* ikke holde ud at høre. Hun vilde gjerne
give sine Sparpenge for at købe ham fri, men Ingen maatte
vide, at det var hende.

Og gamle *Stine* lovede, at han skulde komme tilbage, hun
kunde en Konst, en farlig Konst for ham, den gjaldt, men det
var det yderste Middel. Hun vilde sætte Gryden paa at koge
efter ham, og da maatte han afsted, hvor i al Verden han var,
han maatte hjem, hvor Gryden kogte og Kjeresten ventede
ham; der kunde gaae Maaneder hen før han kom, men komme
maatte han, hvis der var Liv i ham.

Uden Ro eller Hvile Nat og Dag, maatte han afsted over Søs
og Bjerger, om Veiret var mildt eller haardt, om hans Fod blev
nok saa træt. Hjem skulde han, hjem maatte han.

Maanen var i første Qvarteer; det maatte den være til den
Konst, sagde gamle *Stine*. Det var et stormende Veir, det kna-
gede i det gamle Piletræ; *Stine* skar en Qvist af, bandt den
i Knude, den skulde nok hjælpe til at trække *Rasmus* hjem til
sin Moders Huus. Mos og Huusløg blev taget fra Taget, lagt
i Gryden, der sattes paa Ilden. *Elses* skulde rive et Blad ud af
Psalmebogen, hun rev tilfældig det sidste Blad, det med Tryk-
feilene. »Det gjør lige godt!» sagde *Stine* og kastede det i
Gryden.

Mange Slags skulde til den Grød, der maatte koge og stadigt
koge indtil *Rasmus* kom hjem. Den sorte Hane i gamle *Stines*
Stue maatte miste sin røde Kam, den kom i Gryden. *Elses* tykke
Guldring kom med deri, og den fik hun aldrig igjen, sagde
Stine hende forud. Hun var saa klog, *Stine*. Mange Ting, som
vi ikke vide at nævne, kom i Gryden; den stod stadigt paa

1 Persejern] Persejern nr. 6 Dag] nr. egenh. tilf. i r ja, lidt til.

liden, eller paa gloende Emmer eller hed Aske. Kun hun og *Elsé* vidste det.

Maanen stod i Ny, Maanen stod i Nø; hver Gang kom *Elsé* og spurgte: »Seer Du ham ikke komme!»

5 »Meget veed jeg!» sagde *Stine*, »og Meget seer jeg, men Veilængden for ham kan jeg ikke see. Nu er han over de første Bjerge; nu er han paa Søen i ondt Veir! Veien er lang gennem store Skove, han har Vabler paa Fødderne, han har Feber i Kroppen, men alsted maa han.«

10 »Nei! nei!» sagde *Elsé*. »Jeg har ondt af ham!»

»Nu kan han ikke standse! for gjøre vi det, saa styrter han død om paa Landveien!» -

Aar og Dag var gaaet. Maanen skinnede rund og stor, Vindgen susede i det gamle Træ, der viste sig paa Himlen en Regn-
15 bue i Maaneskin.

»Det er Bekræftelsens Tegn!» sagde *Stine*. »Nu kommer *Rasmus*.«

Men han kom dog ikke.

»Ventetiden er lang!» sagde *Stine*.

20 »Nu er jeg træt af det!» sagde *Elsé*. Hun kom sjældnere til *Stine*, bragte hende ingen ny Gave.

Sindet blev lettere, og en skøn Morgen vidste de Alle i Sognet, at *Elsé* havde sagt *Ja* til den rigeste Gaardmand.

Hun tog over at see paa Gaard og Jorder, paa Qvæg og
25 Iudbo. Alt var i god Stand, der var ikke Noget at vente paa med Brylluppet.

[18] Det blev holdt med stort Gilde i tre Dage. Der var Dands til Clarinet og Violiner. Ingen i Sognet var glemt ved Indbydelsen. Mo'er *Ølse* var der ogsaa; og da saa Stadsen var
30 til Ende, Skafferne havde sagt Gjesterne Tak og Trompeterne blæste af, gik hun hjem med Levningerne fra Gildet.

Døren havde hun kun lukket med en Pind, den var tagen af, Døren stod aaben, og i Stuen sad *Rasmus*. Han var vendt hjem, kommen i denne Time. Herre Gud, hvor saae han ud, Skind
35 og Been kun, bleg og guul var han.

»*Rasmus*!» sagde Moderen. »Er det Dig jeg seer! - hvor seer Du sølie ud! men glad er jeg i mit Hjerte, at jeg har Dig!»

Og hun gav ham af den gode Mad, hun bragte hjem fra Gildet, et Stykke af Stegen og af Bryllupstøarten.

40 Han havde i den sidste Tid, sagde han, tænkt tidt paa sin Moder, sit Hjemsted og det gamle Piletræ. Det var underligt,

32 lukket] lukket af fik. 37 De] Du dog kr. - i] deg i fik.

hvor tidt han i sine Drømme havde set det Træ og den barbenede *Johanne*.

Elsæ nævnedes han slet ikke. Syg var han og til Sengs maatte han; men vi troe ikke paa at Gryden var Skyld heri, eller at den havde givet nogen Magt over ham; kun gamle *Stins* og *Elsæ* troede det, men de talte ikke derom.

Rasmus laae i Feber, smitsom var den; Ingeu søgte derfor til Skrædderens Huus, uden *Johanne*, Træskomandens Datter. Hun græd ved at see, hvor elendig *Rasmus* var.

Doctoren skrev op til ham fra Apotheket; han vilde ikke tage [19] Medicamentsrne. »Hvad kan det hjælpe!« sagde han.

»Jo saa kommer Du Dig!« sagde Moderen. »Hold fast paa Dig selv og Vor Herre! kunde jeg dog igjen see Dig faae Kjød paa Kroppen, høre Dig fløite og synges, saa vilde jeg gjerne lade mit Liv!« 15

Og *Rasmus* løstes af Sygdommen, men hans Moder fik den, Vor Herre kaldte hende og ikke ham.

Bensomt var der i Huset, fattigere blev der herinde. »Han er opslidt!« sagde de i Sognet. »Sølle *Rasmus*.«

Et vildt Løv havde han ført paa sine Reiser, det, og ikke den 20 sorte Gryde, som kogte, havde suget af hans Marv og givet ham Uro i Kroppen. Haaret blev tyndt og graat; rigtig bestille Noget gad han ikke. »Hvad kan det hjælpe!« sagde han. Hellere søgte han Kroen end Kirken.

En Efteraarsaften kom han, i Regn og Blæst, besværligt den 25 sølede Vei fra Kroen til sit Huus; hans Moder var for længe siden borte, lagt i sin Grav. Svalerne og Stæren vare ogsaa borte, de troe Dyr; *Johanne*, Træskomandens Datter, var ikke borte; hun indbente ham paa Veien, hun fulgte ham et Stykke. 30

»Tag Dig sammen, *Rasmus*!«

»Hvad kan det hjælpe!« sagde han.

»Det er et iide Mundheld, Du har!« sagde hun. »Husk paa din Moders Ord: hold paa Dig selv og Vor Herre! det gjør Du ikke, *Rasmus*! det maa man og det skal man. Siig aldrig: [20] hvad kan det hjælpe, saa rykker Du Roden op for at din Gjer-ning!«

Hun fulgte ham til hans Huusdør, der gik hun fra ham. Han blev ikke inde, han styrede hen under det gamle Piletræ, satte sig paa en Steen af den styrtede Milepæl. 40

Vinden susede i Træets Grene, det var som en Sang, det var som en Tale. *Rasmus* svarede paa den, han talte høit, men Ingeu hørte det, uden Træet og den susende Vind.

»Der kommer saadan en Kulde over mig! Det er nok Tid at gaae til Sengs. Sove! sove!«

Og han gik, men ikke mod Huset, henimod Kæret, der vaklede og faldt han. Regnen strømmede ned, Vinden var saa 5 isnende kold, han fornam det ikke; men da Solen stod op og Kragerne fysi hen over Kærets Siv, vaagnede han, halvdød i Kroppen. Havde han lagt sit Hoved, hvor hans Fødder laae, da havde han aldrig reist sig, det grønne Andemad var blevet hans Liiglagen.

40 Op ad Dagen kom *Johanne* til Skrædderens Huus. Hun var hans Hjelp; hun fik ham paa Sygehuset.

»Vi have kjendt hinanden fra Smaa;« sagde hun, »din Moder har givet mig haade Øl og Mad, det kan jeg aldrig gjengjælde hende! Dit Helbred vil Du faae igjen, Du vil blive Men- 15 neske til at leve!«

Og Vor Herre vilde det, at han skulde leve. Men op og ned var det med Sundhed og Sind.

Svalerne og Støeren kom og fløj og kom igjen; *Rasmus* blev 20 gammel før Aarene. Bensom sad han i Huset, der meer og meer forfaldt. Fattig var han, fattigere nu end *Johanne*.

»Du har ikke Troen,« sagde hun, »og have vi ikke Vor Herre, hvad have vi saa! – Du skulde dog gaae til Alters!« sagde hun, »Du har nok ikke været der siden din Confirmation.«

»Ja, hvad kan det hjælpe!« sagde han.

25 »Siger Du det og troer saadant, saa lad det være! uvillig Gjest seer Herren ikke ved sit Bord. Tænk dog paa din Moder og din Barndomstid! Du var dengang en rar, from Dreng. Maa jeg lese en Psalme for Dig!«

»Hvad kan det hjælpe!« sagde han.

30 »Den trøster altid mig!« svarede hun.

»*Johanne*, Du er nok bleven en af de Hellige!« og han saae paa hende med matte, trætte Øine.

Og *Johanne* læste Psalmen, men ikke op af en Bog, hun havde ingen, hun kunde den udenad.

35 »Det var kjønne Ord!« sagde han, »men jeg kunde ikke følge heelt med. Der er saa tungt inde i mit Hoved!«

Rasmus var bleven en gammel Mand, men *Elsæ* var heller ikke længer ung, om vi skulle nævne hende, *Rasmus* nævnede hende aldrig. Hun var Bedstemoder; en lille, kaadmundet Pige 40 var hendes Barnebarn, den Lille legede med de andre Børn i Landsbyen. *Rasmus* kom, støttende sig paa sin Kjep, han stod stille, saae paa Børnens Leg, smilede til dem, gammel Tid skiønnede iud i hans Tanker. *Elsæ*s Barnebarn pegede paa ham,

»sølle Rasmus!« raabte hun; de andre Smaapiger tog Exempel [22] af hende, »sølle Rasmus!« raabte de og forfulgte med Skrig den gamle Mand.

Det var en graa, tung Dag, paa den fulgte fleer, men efter graae og tunge Dage kommer ogsaa en Solskins-Dag. 5

Det var en deilig Pintsemorgen, Kirken var pyntet med grønne Birkegrens, der var en Duft af Skoven derinde og Solen skinnede hen over Kirkestolene. De store Alterlys vare tændte, der var Altergang, *Johanne* var mellem de Knælende, men *Rasmus* var ikke mellem dem. Just den Morgen havde *Vor Herre* kaldt 10 ham.

Hos Gud er Naade og Barmhertighed.

Mange Aar ere gaaede siden; Skrædderens Huus staaer der endnu, men Ingen boer der, det kan falde ved den første Nattestorm. Kæret er tilgroet med Rør og Bukkeblade. Vinden suser 15 i det gamle Træ, det er som man hørte en Sang; Vinden synger den, Træet fortæller den; forstaaer Du den ikke, spørg den gamle *Johanne* i Fattighuset.

Hun lever der, hun synger sin Psalme, den hun sang for *Rasmus*, hun tænker paa ham, beder til *Vor Herre* for ham, 20 hun, den troe Sjæl. Hun kan fortælle om Tiden, som gik, Mindeerne, der suse i det gamle Træ.

[22 Barmhertighed] herefter afsluttet om at *Johanne* bekoster en trækstole m. henv.
[2] Fire Fjæle er den Praet . . . I, overstrøget k.